

Slikarske tehnike u radu s djecom rane i predškolske dobi

Vuković, Anja

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:959471>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Anja Vuković

**SLIKARSKE TEHNIKE U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI**

Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Anja Vuković

**SLIKARSKE TEHNIKE U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI**

Diplomski rad

Mentor rada:

Doc. dr. sc. Marijana Županić-Benić

Zagreb, rujan, 2020.

Sadržaj

Sažetak

Summary

1. Uvod.....	1
2. Slikarske tehnike.....	3
2.1. Pastel	3
2.2. Akvarel.....	4
2.3. Gvaš.....	5
2.4. Tempera.....	6
2.5. Ulje	7
2.6. Kolaž	8
2.7. Freska	9
2.8. Mozaik	10
2.9. Vitraj.....	11
2.10. Tapiserija	11
3. Izražavanje bojom.....	13
4. Uloga odgajatelja u procesu likovnog odgoja.....	14
5. Metodologija istraživanja: Slikarske tehnike u radu s djecom rane i predškolske dobi u vrtiću	15
5.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja	15
5.2. Anketni upitnik	16
5.3. Mjerenje.....	16
6. Rezultati istraživanja.....	17
6.1. Učestalost korištenja slikarskih tehnika u svakodnevnom radu	21
6.2. Samostalno korištenje slikarskih tehnika u sobi dječjeg boravka	22
7. Rasprava.....	26
8. Zaključak.....	32
9. Literatura	33
10. Popis grafova	35
11. Prilog – Anketa.....	36
Izjava o izvornosti diplomskog rada	40

Sažetak

Jedna od važnih komponenta cjelovitog dječjeg razvoja je likovno stvaralaštvo. Djetetu treba omogućiti izražavanje od najranije dobi, koristeći raznovrsne tehnike i materijale prilagođene njegovoj dobi, sposobnostima i interesima. Uz pomoć likovnog izražavanja dijete eksperimentira, upoznaje okolinu, razvija mišljenje i zadovoljava unutarnju potrebu za izražavanjem. Odgajatelji i roditelji, trebaju biti svjesni važnosti likovnog izražavanja te je poticati i omogućiti njen što učinkovitiji razvoj. Važno je da osiguraju poticajno socijalno-materijalno okruženje jer će tako osloboditi predispozicije koje svako dijete ima za kreativno likovno izražavanje. U prvom dijelu rada obrađuje se likovno područje slikarstva i teorijski aspekt slikarskih tehnika. Slikarstvo predstavlja stvaranje oblika na dvodimenzionalnoj podlozi, a osnovno izražajno sredstvo slikarskih tehnika jest boja koja kod djeteta pobuđuje igru i radoznalost. U drugom dijelu rada, prikazano je istraživanje provedeno među odgajateljima. Anketnim upitnikom istraživalo se u kojoj mjeri su zastupljene i koje slikarske tehnike odgajatelji najčešće koriste u radu s djecom predškolske dobi.

Ključne riječi: dijete, likovno izražavanje, slikarstvo, slikarske tehnike, odgajatelji

Summary

One of the important components of a child's complete development is artistic creation. A child should be allowed to express himself from the earliest age by using a variety of techniques and materials adapted to his age, abilities and interests. By applying the artistic expression, the child explores, gets to know the environment, develops thinking and satisfies the inner need for expression. Educators and parents should be aware of the importance of artistic expression, encourage it and enable its most effective development. Moreover, it is crucial that they provide a stimulating social and material environment, as this should release the predispositions that every child has for creative artistic expression. The first part of the paper deals with the artistic field of painting and the theoretical aspect of painting techniques. Painting is the creation of shapes on a two-dimensional background. The basic means of expression of painting techniques is color, which arouses play and curiosity in the child. In the second part of the paper, the conducted research among educators is presented. The survey questionnaire investigated the extent to which educators most often use and which painting techniques are most often used in working with preschool children.

Key words: child, artistic expression, painting, painting techniques, preeschool educator

1. Uvod

„Umjetnost je prirodan ljudski jezik i sva se ljudska bića rađaju s kreativnim sposobnostima. Način na koji se ti urođeni 'talenti' usmjeravaju, razvijaju ili inhibiraju ovisi o najranijem odgojno-obrazovnom i društveno-kulturnom iskustvu djeteta“ (Hayman, 1980, prema Mendeš, Ivon, Pivac, 2012:116).

„Grgurić i Jakubin (1996) navode kako postoje razna saznanja zašto se dijete voli likovno izražavati. To može biti zbog urođene sklonosti za igru, zadovoljavanje unutarnje potrebe za izražavanjem ili zbog same motoričke aktivnosti prilikom likovnog izražavanja.

Jedna od dobrobiti likovnog stvaralaštva je i razvoj kreativnosti, koja se može razvijati poticanjem znatiželje istraživanja“ (Lindström, 2009; prema Šarančić, 2013:96).

Prema Kroflin, Nola, Posilović i Supek (1987) do ostvarenja kreativnog odgoja može doći samo ako se stvori klima povjerenja i suradnje između odraslih (roditelja, odgajatelja) i djece. U takvoj atmosferi poticanja i povjerenja, uspostavljenom suradničkom i podržavajućem odnosu, dijete se može osloboditi blokada, te se prepustiti kreativnom procesu. Kreativni proces zahtjeva i veliku emotivnu angažiranost. To je bitno za naglasiti, jer se tako u rad unosi i dio sebe, a zapravo je to i početak svakog dobrog rada.

„Likovni rad poboljšava vještine opažanja što se odnosi na zapažanje odnosa veličina, nijansi boja, detalja, svjetla i sjene. Kroz vizualno stvaralaštvo djeca uče promatrati, opisivati, analizirati i interpretirati. Sposobniji su izraziti misli i emocije, verbalno i neverbalno. Ove vještine također je lako kasnije transferirati na druga područja života ili učenja“ (Lindström, 2009; prema Šarančić, 2013:96).

Ne prepoznavanje i ne razumijevanje dječjeg likovnog izražavanja može dovesti do pogrešne procjene djece i pojave neodgovarajućih očekivanja. To vodi do blokiranja suptilnih životnih proces kod djece, te ona postaju manje sposobna za aktivno i stvaralačko sudjelovanje u životu (Belamarić, 1987).

„Upravo zbog svega toga razvoj kreativnih ličnosti postaje jedan od značajnijih zahtjeva odgoja mladih, a kreativnost premisa na kojoj se temelji suvremeni koncept odgoja i obrazovanja“ (Kroflin i sur., 1987:9).

Navodeći sve dobrobiti likovnog stvaralaštva koje vode aktivnijem i boljem životu, te vođena mišljenjem da s umjetničkom senzibilizacijom kroz odgojni proces treba započeti u ranoj dobi djece, željelo se istražiti jesu li odgajatelji toga svjesni. Cilj rada je bio istražiti

koliko su u svakodnevnom radu odgajatelja zastupljene slikarske tehnike i koje tehnike dominiraju.

Odgajatelji predškolske djece imaju ulogu da omoguće, pripreme i potiču djecu da se izraze kroz likovnu umjetnost. To će uz vlastite kompetencije, postići u okruženju koje je osmišljeno i organizirano da potiče na kreativne aktivnosti (Balić Šimrak, Šverko i Županić Benić, 2010)

Jalongo (1999, prema Bačlija Sušić i Županić Benić, 2018) ističe da nesigurnost odgojitelja u njihovim umjetničkim sposobnostima negativno utječe na umjetnički izraz djece. Stoga se cjeloživotno učenje i usavršavanje u umjetnosti smatra važnim za odgajatelje u predškolskim ustanovama.

U prvom dijelu rada naglasak je na teorijskom dijelu. U njemu se govori o dječjem stvaralaštvu, likovnosti te su definirane slikarske tehnike i navedeni primjeri.

Nakon teorijskog dijela, opisan je anketni upitnik proveden među odgajateljima djece rane i predškolske dobi. Anketnim upitnikom nastojalo se uvidjeti koliko se u svakodnevnom radu odgajatelji služe slikarskim tehnikama u aktivnostima i koje tehnike najčešće koriste.

Istraživačka pitanja postavljena u radu su:

- Kakav je odnos odgajatelja prema dodatnom umjetničkom obrazovanju, jesu li kreativni i u kojoj mjeri?
- Koriste li odgajatelji slikarske tehnike u radu i koliko dopuštaju djeci samostalno korištenje istih?
- Kakav je odnos učestalosti korištenja određene tehnike i njene zahtjevnosti u radu odgajatelja s djecom?

2. Slikarske tehnike

Jakubin (1999) dijeli slikarske tehnike na 2 načina. Prvi način je podjela na suhe i mokre. Suhe tehnike su: pastel, kolaž, mozaik, vitraj i tapiserija, a mokre su: akvarel, gvaš, tempera, ulje i freska. Drugi podjela je na tehnike kod kojih se boja kao pigment (prah) veže različitim vezivnim sredstvima, to su pastel, akvarel, gvaš, tempera, ulje, freska, i suprotno tehnike u kojima se boja već nalazi na različitim materijalima koji su ujedno i nosioci te boje poput kolaža, mozaika, vitraja i tapiserije.

2.1. Pastel

Peić (1968) navodi kako je pastel glavna kruta slikarska tehnika. Prema Jakubin (1999) pastel se nalazi na prijelazu između crtačkih i slikarskih tehnika, te zbog toga uz pomoć njega možemo i crtati i slikati. Pri izradi pastelnih boja potrebno je boju u prahu pomiješati u određenom omjeru s talkom, vodom i vezivom (gumiarabikom). S dobivenom pastom se izrađuju pisaljke, a upravo od nje, prema talijanskoj riječi *pastello*, dolazi i sam naziv ove tehnike to jest pastel.

„Pastelne boje izrađuju se kao štapići u tri do četiri stupnja tvrdoće. Tvrđim pastelama izvode se konture, dok se mekanije upotrebljavaju za ispunjavanje ploha, odnosno slikanje. Pastel možemo zbog njegove mekoće razmazivati po podlozi, čime dobivamo nove slikarske vrijednosti (Vekić-Kljaić, 2011:22).“

Uz pomoć pastela možemo međusobno kombinirati različite likovne elemente, poput linije, točke, boje, i njihov intenzitet te tako obogatiti likovni izraz. Karakteristike ove tehnike su meki i nježni tonovi s finim prijelazima, dojam lakoće i magličaste atmosfere. Gotovu sliku je potrebno fiksirati uz pomoć fiksativa za pastel. Razlikujemo suhi i uljni ili masni pastel. Za razliku od suhog pastela, masni ili uljni pastel se ne skida s površine, nije prašan i manje je osjetljiv te ga ne treba fiksirati. Zbog jednostavnijeg načina rada češće ga se koristi i daje intenzivnije boje (Jakubin, 1999).

Slika 1: Edgar Degas: Plesačice¹

¹ Preuzeto: Peić, M. (1968). *Pristup likovnom djelu*. Školska knjiga.

2.2. Akvarel

Prema Jakubin (1999) naziv ove tehnike dolazi od latinske riječi aqua, što znači voda, uz pomoć koje su Talijani stvorili riječ aquarello, odnosno vodena boja.

Peić (1968) dodaje kako akvarel ima karakter vode, vrlo je svjež, tekuć i jasan, i zbog toga slike mogu postići posebnu ljepotu slikarske bistrine.

Smith (2006) ističe kako tradicionalnom tehnikom 'prozirnog' akvarela smatra nanošenje boje u rijetkim prozirnim namazima, a efekt se temelji na bjelini papira. Podloga predstavlja svijetlija područja slike, a ton i boja postižu svoju dubinu s višestrukim namazima ili glazurama.

Nadalje Jakubin (1999) definira akvarel kao fini mljeveni pigment boje pomiješan s vezivom koji se u krutom stanju nalazi u manjim posudicama. U ovoj tehnici se ne koristi bijela boja, već se željeni tonovi dobivaju većim ili manjim razrjeđivanjem boje. Također, ako želimo na slici da određeni dijelovi budu bijeli, taj dio slike ostavljamo neoslikanim. Boju je potrebno razrijediti s vodom, a zatim se mekanim kistovima nanosi na grubi hrapavi papir. Karakteristike akvarela su tonovi puni svježine, profinjenosti, lakoće i nježnosti. Dva su načina slikanja vodenim bojama:

- a) rad na suhoj podlozi – karakterizira nanošenje razrijeđene boje na suhu podlogu. Moguće je nekoliko puta ponavljati nanošenje boje na boju, ali prethodni sloj nanese boje se mora posušiti kako bi na njega mogli ponovno slikati.
- b) rad na mokroj podlozi – karakterizira navlaživanje akvarel papira vodom (s jedne i s druge strane) koji ne smije biti premokar niti suviše suh. Nakon navlaživanja papira, boja se nanosi mekanim kistom te ona stvara mrlje i oblike mekanih razlivenih kontura. Nakon sušenja slike, moguće je ponovno slikanje na njoj kao na suhoj podlozi.

Iako Herceg i autori (2010, prema Višnjíć Jevtić, 2011:15) „navode da djeca vole crtaće materijale kojima se ostavlja jasan trag, te da akvarel ima osobine koje djeca rane i predškolske dobi ne mogu osjetiti i iskoristiti, upravo je akvarel temeljna likovna umjetnička aktivnost djece u waldorfskim predškolskim ustanovama.“

Slika 2: Slava Raškaj: Lopoči u Botaničkom vrtu, 1899.²

2.3. Gvaš

Prema Jakubin (1999) sam naziv tehnike dolazi od francuske riječi i u prijevodu znači gust. Gvaš je stara tehnika, slična temperi, koja je u prošlosti najčešće bila upotrebljavana u knjigama prilikom izrade inicijala, minijatura ili ilustracija. Gvaš je slikarska tehnika u kojoj se slika vodenim bojama pomiješanim s pokrivnom gustom bijelom bojom odnosno bijelom temperom, zbog toga je boja zasićenija i intenzivnija.

Smith (2006) navodi dva osnovna svojstva gvaš boja, to su neprozirnost i sposobnost tečenja.

Iako se koristi proziran akvarel, baš suprotno od toga gvaš je gust i neproziran te pokriva slikarsku podlogu. Bijele dijelove unutar slike oslikavamo bijelom bojom, a zbog gustoće boje potrebno je upotrijebiti čvršće kistove, dok površina papira na kojem se slika može biti sitnije zrnata od one za akvarel (Jakubin, 1999).

Slika 3: Franz Marc: Pejsaž sa životinjama, 1913.³

² Preuzeto: <<http://arhiva.nacional.hr/clanak/45815/sjaj-genijalne-slikarice>> Pristupljeno 24. srpnja 2020.

³ Preuzeto: <<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=23918>> Pristupljeno: 24. srpnja 2020.

2.4. *Tempera*

Prema Jakubin (1999) riječ *tempera* dolazi od latinske riječi *temperare*, što znači miješati. *Tempera* je slikarska tehnika u kojoj boja nastaje miješanjem pigmenta s otopinom ljepila i veziva. Prilikom uporabe, gusta boja se dodatno razrjeđuje vodom, ali nakon sušenja na podlozi postaje netopiva u vodi. Karakteristika *tempere* je njena neprozirna boja, ali upravo zbog toga je moguće slikati sloj na sloj i tako prekriti nešto prethodno naslikano, a to je čini manje osjetljivom tehnikom od akvarela.

Smith (2006) navodi kako temperom u slikarstvu miješanje boja na površini nije moguće. Nanošenjem tona uz ton postiže se tonska gradacija, a boje se miješaju na paleti. Za određeni ton potrebno je dijelove nekoliko puta preslikati.

Prilikom slikanja sloj na sloj namaz ne smije biti debeo jer onda može doći do ljuštenja i pucanja boje. Podloga za ovu tehniku može biti drvo, papir, staklo ili platno, a ako se gotova slika želi zaštititi ili dobiti na njoj dobiti efekt sjaja, može se premazati tankim slojem ulja. *Tempera* je odlična tehnika za dekorativno oblikovanje (Jakubin, 1999).

Peić (1968) ističe kako je *tempera* tehnika koju odlikuje polaganost, te prigušene i oplemenjene boje koje odlikuju jednostavnošću i čistoćom.

Slika 4: *Madona na prijestolju*, Duccio, 1284.⁴

⁴ Preuzeto: <<https://bs.wikipedia.org/wiki/Tempera>> Pristupljeno: 29.8.2020.

2.5. Ulje

Peić (1968) navodi kako uljenu tehniku ostali umjetnici nazivaju spojem svih ostalih slikarskih tehnika. Primjerice, ako ulje upotrijebimo suho, tehnika je slična pastelu, dok razrijeđeno ulje slični tehnici akvarela. Suprotno tome, karakter ulja je vrlo otvoren ili gust.

Prema Jakubin (1999) uljena boja nastaje miješanjem pigmenta s makovim, orahovim ili lanenim uljem i manjom količinom određenih sušila. Karakteristike ove boje su sjaj i osjećaj vlažnog tona i kada se osuše. Ako želimo prozirniju boju, možemo ju razrijediti slikarskim uljem. Gotova slika ovisi o karakteru, teksturi, strukturi i podrijetlu podloge na kojoj se slika. Također, tekstura slika ovisi o količini nanesene boje, pa će tako debeli slojevi boje postići pastuozni, hrapavi i reljefni karakter površine slike. Kistovi kojima se nanosi uljana boja mogu biti različitog karaktera, isto tako boja se može nanositi i spužvicama, krpicama i slično. Zbog svojih svojstava ova tehnika jedna je od najomiljenijih i najkorištenijih slikarskih tehnika.

Smith (2006) još dodaje kako je ova tehnika mnogo izravnija od sličnih medija, poput gvaša i akrila, jer nakon sušenja boja, one ne mjenjaju izgled.

Slika 5: Johannes Vermeer: Djevojka s bisernom naušnicom, 1665.⁵

⁵ Preuzeto: <<https://www.ziher.hr/upoznaj-djelo-vermeerova-djevojka-s-bisernom-nausnicom/>>
Pristupljeno: 24. srpnja 2020.

2.6. Kolaž

Naziv ove tehnike potječe od francuske riječi collage, što znači lijepljenje. Začetnici ove tehnike su kubisti Picasso, Braque i Gris. Kolaž je slikarska tehnika u kojoj različite materijale režemo ili trgamo te ih lijepljenjem nanosimo na podlogu. Tijekom rada najprije izrezane ili istrpane materijale posložimo, kombiniramo, nađemo željenu kompoziciju, a tek onda kada smo zadovoljni složenim to i zalijepimo. Primjer materijala je raznobojni papir, izresci iz novina, časopisa, tekstila, itd. Upravo takav raznovrstan materijal omogućuje bogat izbor boja, motiva, tekstura... Fotomontaža je poseban način uporabe kolaža u kojoj se iz različitih fotografija režu oblici kako bi se komponirali novi oblici, odnosno nova likovna cjelina (Jakubin, 1999).

Slika 6: Juan Gris: Doručak, 1914. Kolaž-ulje⁶

⁶ Preuzeto: Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike: temeljni pojmovi*. Educa.

2.7. Freska

Naziv freska dolazi od talijanske riječi fresco, a to u prijevodu znači svježe. Sam naziv upućuje na način slikanja, a to je da se u ovoj tehnici slika na svježoj vapnenoj žbuci. Potrebno je prvo prekriti zid žbukom te dok je još mokra, na njoj se slika freskalnim bojama koje nastaju miješanjem pigmenta u prahu s vapnenom vodom. Boja i žbuka se istovremeno suše i tako čvrsto povezuju (Jakubin, 1999).

Upravo zbog toga, Peić (1968) navodi kako freska u sebe upija elemente zgrade u kojoj se nalazi i samog zida na kojem je naslikana, te joj tako oni monumentaliziraju crtež i boju.

Jakubin (1999) smatra da slikanje ovom tehnikom zahtijeva brzinu, odlučnost sigurnost i jasnoću izvedbe jer ako dođe do pogreške jedini način ispravljanja iste je da se skine sloj žbuke te nanese novi. Kako do toga ne bi došlo, slikar treba izraditi karton, odnosno nacrt, i prema njemu izvodi svoje djelo. Ako se freskalne boje nanose na suhu žbuku, ta tehnika se naziva al secco, što u prijevodu znači suha tehnika. Al secco tehnika je jednostavnija za izvođenje te daje veću slobodu izražavanja.

Slika 7: Leonardo da Vinci: Posljednja večera⁷

⁷ Preuzeto: Peić, M. (1968). *Pristup likovnom djelu*. Školska knjiga.

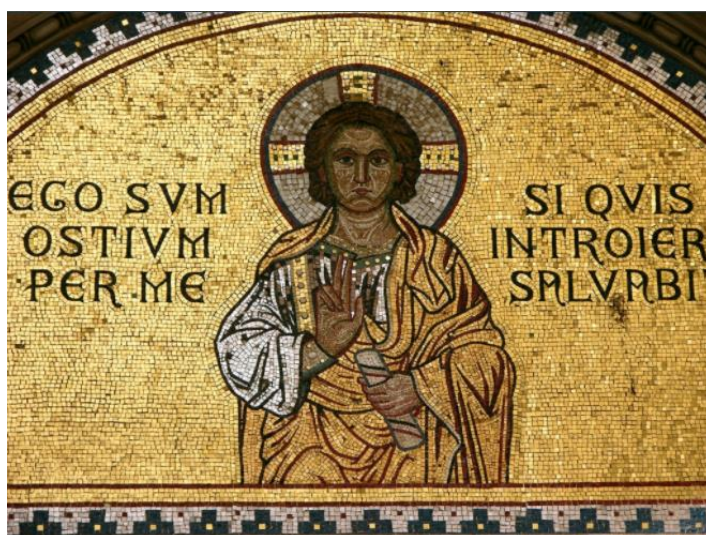
2.8. Mozaik

U ovoj slikarskoj tehnici koriste se mali raznobojni komadići u obliku kockica koji se utiskuju u meku podlogu svježe žbuke ili cementa. Komadići mogu biti izrađeni od kamena, obojenog stakla ili keramike. Njih slažemo na različite način i tako izrađujemo oblike koje želimo (Jakubin, 1999).

Smith (2006) navodi dva glavna načina izrade mozaika, to su izravan i neizravan. Kod izravnog načina se pločice mozaika umeću direktno u podlogu od žbuke ili cementa. Neizravnan način je najčešći profesionalni način polaganja mozaika, a ovdje se pločice licem lijepe na komad papira i zatim polažu na pripremljenu podlogu. Nakon stavljanja na podlogu, papir se namoči vodom i skida.

Uz pomoć mozaika možemo primjerice oslikati zidove, podove i svodove. Gledajući mozaik izbliza, oslikana površina nam izgleda razbijeno i necjelovito, ali gledajući iz daljine sve kockice čine jednu cjelinu (Jakubin, 1999).

Peić (1968) navodi kako u ovoj tehnici ne treba detalje podrediti cjelini, već obrnuto, da detaljima treba podrediti cijelinu. Upravo ovom tehnikom se može najviše razbuktati ljepota detalja prikazanih na slici.

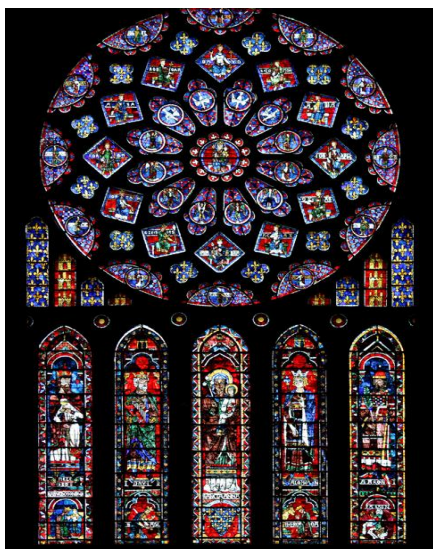

Slika 8: Mozaik iznad ulaza u Eufrazijevu baziliku⁸

⁸ Preuzeto: <<https://letivlastitimkrilima.com/2016/10/19/porec/>> Pristupljeno: 29.8.2020.

2.9. Vitraj

Naziv vitraj dolazi od francuske riječi vitrail, a označava tehniku u kojoj se oslikava staklo na prozoru. Vitraj susrećemo na prozorima javnih zgrada, ponajprije u crkvama. Kroz takva obojena, ali prozirna stakla prolazi sunčeva svjetlost što doprinosi raskošnosti snažnih boja. Komadi obojenog stakla povezuju se olovnim okvirima koji dodatno naglašavaju blještavilo boja jer djeluju kao debele crne linije (Jakubin, 1999).

Slika 9: Vitraj u Katedrali Notre-Dame – Chartres, Francuska⁹

2.10. Tapiserija

Tapiserija je slikanje raznobojnim nitima vune u tehnici tkanja na okomitom ili vodoravnom tkalačkom stanu. Tapiserije su se pojavile u srednjem vijeku, i tadašnja uloga im je bila prekrivanje zidova s ciljem toplinske izolacije odnosno zaštite od hladnoće, te su zbog toga bile velikih dimenzija. Dva su sustava niti koji se međusobno isprepliću. Prvi sustav čini čvrsto napete niti odnosno osnova od predene vune, pamučnog špara ili konoplje, a drugi sustav niti (potka) se prepleće kroz osnovne niti. Niti vune se na podlogu vezuju velikom običnom iglom ili iglom posebno izrađenom za izradu čvorova. Postoje nekoliko vrsta tehnike tapiserija: klasična tehnika tapiserije, čupava tapiserija, reljefna tapiserija koja je zapravo kombinacija te dvije i skulpturalna tapiserija. Tapiserija može biti predmet ukrašavanja

⁹ Preuzeto: < <https://www.bitno.net/kultura/likovna-umjetnost/12-najljepsih-vitraja-na-svijetu-provjerite-jesu-li-i-nasi-medu-njima/> > Pristupljeno: 24. srpnja 2020.

interijera, a u nju se mogu ukomponirati i materijali poput obrađenog drveta, keramike ili metala (Jakubin, 1999).

Slika 10: Skulpturalna instalacija tapiserije Jagode Buić¹⁰

Slika 10: Učenička tapiserija na drvenom okviru¹¹

¹⁰ Preuzeto: <<http://ikonartsfoundation.org/jagoda-buic/http://ikonartsfoundation.org/jagoda-buic/>> Pristupljeno: 18.kolovoza 2020.

¹¹ Preuzeto: Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike: temeljni pojmovi*. Educa.

3. Izražavanje bojom

Riječ boja označava dva pojma, fizikalnu osobinu svjetlosti i tvar za bojanje. Ona ima svoja određena svojstva: kromatska, tonska i kontrastna (Jakubin,1999).

Prema Peiću (1968) u slikarstvu se upotrebljavaju suhe boje (grafit, kreda, pastel) i boje koje se vežu vezivnim sredstvima (akvareli, tempera, uljane boje...) na podlogu.

Boja je osnovno izražajno sredstvo slikarskog postupka. Djeca predškolske dobi, uz pomoć boje izražavaju emocije tako da prizore atmosfere boje onako kako je osjećaju ili žele prikazati, odajući na taj način i senzibilitet za kolorizam ili monokromiju (Višnjic Jevtić, Vekić-Kljaić, Gudek, Heker, Seksan, Štulić i Tomljanović, 2010).

Drugi autor smatra da ako tijekom crtanja, dijete raspolaganju ima različite olovke u boji, flomastere ili pastele ono će ih koristiti kako mu „dođu pod ruku“, to jest, uzimat će one boje koje još nije iskoristio ili će uzeti onu koje se u tom trenutku sjeti. Dijete se zapravo igra izmjene boja i ne povezuje boju s nekim značenjem (Belamarić, 1987).

Belamarić ističe (prema Višnjic Jevtić i sur., 2010:17) da „velike plohe oslobađaju i potiču djecu na spontano i slobodno vođenje – istraživanje boja. Cilj likovnog rada je unutrašnji proces i svojstvo koje je taj rad u djetetu potaknuo.“

Jakubin (1999) navodi kako su mnoga istraživanja o djelovanju boju ukazala da one izazivaju određene reakcije kod čovjeka. Utječu na raspoloženje, imaju određeni psihološki efekt- mentalni i emocionalni i svaka ima simboliku. Tako primjerice:

- crvena- ima najveću privlačnost, djeluje snažno, nasrtljivo, uzbuđujuće, razdražujuće, a simbolizira radost, veselje, ljubav i strast
- ružičasta- djeluje ljupko i bez snage, simbolizira slatkoću, sramežljivost...
- žuta – djeluje poticajno i oslobađajuće, a simbolizira duševnost i znanje
- narančasta- djeluje povjerljivo, svečano i veselo, a simbolizira plodnost, sjaj i bogatstvo
- zelena- djeluje blago, umirujuće i stvara unutarnji mir. Ona simbolizira mir, vjeru, nadu i obožavanje.
- plava- u suprotnom je djelovanju od crvene, pasivna je i hladna i djeluje ugodno i čeznutljivo, simbolizira vjernost, istinu i tišinu.

4. Uloga odgajatelja u procesu likovnog odgoja

„Kompleksnost i zahtjevnost profesije odgojitelja, uz inicijalno obrazovanje, zahtijeva konstantno cjeloživotno učenje i stručno usavršavanje odgojitelja. Brojna istraživanja ukazuju na povezanost obrazovanja odgojitelja i kvalitete njegove odgojno-obrazovne prakse kao i povezanost kvalitete njegova rada s kasnijim dobitima u djetetovu razvoju „ (Herzog, Bačlija Sušić i Županić Benić, 2018:580).

Županić Benić (2011:146) naglašava kako je „uloga učitelja holistički pristupiti poučavanju, te kompetentno poticati razvoj kompetencija svojih učenika, odnosno razvoj novih znanja, vještina, sposobnosti, vrijednosti i stavova kojima će moći odgovoriti na izazove suvremenog društva znanja i promjena.“

Prema Balić-Šimrak (2010) dijete već s 8 mjeseci počinje nesvjesno zadovoljavati svoju potrebu za stvaralaštvom tako da istražuje mogućnosti oblikovanja rukama, opipava, gradi u prostoru elementima iz njegove okoline itd. Zbog toga je zadaća odraslih da im osiguraju dovoljno raznolikih materijala i prilika da se likovno izražavaju, ali i nenametljivo im ukazati na to što nam sve likovnost može pružiti te im tako uvećati senzibiliziranost za svijet umjetnosti.

Likovnim jezikom djeca izražavaju svoje shvaćanje i doživljaj sebe i svijeta oko sebe, zbog toga je on vrlo važan. Osim izražavanja svojih iskustava, doživljaja i razumijevanja okoline, dijete može izraziti i svoje ideje i misli (Slunjski, 2011).

Somolanji i Bognar (2008) definiraju kreativnu osobu kao onu koja je tijekom razvoja iskoristila kreativni potencijal uz neke kognitivne karakteristike, osobnost i emocionalne kvalitete.

Kako bi djeca razvila kreativnost u predškolskoj dobi, potreban je odgajatelj koji posjeduje raznovrsne kompetencije za poticanje djetetove, ali i osobne kreativnosti. Dijete je po prirodi znatiželjno, i najbolje uči putem igre, sudjelovanjem u aktivnostima i suradnji s vršnjacima. Odgajatelj je zadužen za osmišljavanje poticajnog okruženja stvaralačkih aktivnosti. Bitno je da dijete istražuje okolinu putem svih osjetila, da mu se omogući dovoljno vremena za manipuliranje i istraživanje s različitim predmetima i materijalima, te omogući sloboda u kreativnom stvaranju (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010).

„Razumijevanje postojećih i poticanje razvoja novih znanja i kompetencija djece značajno određuje način na koji ih odgajatelji promatraju i razinu na kojoj ih razumiju. U tom smislu, pedagoške kompetencije odgajatelja visoko koreliraju s perspektivom razvoja kompetencija djece“ (Slunjski, 2011:19).

"Ako odgojitelj stvori pogodno pozitivno ozračje u kojem dijete svoje izražajne potencijale, težnje i htijenja likovno realizira raznovrsnim i privlačnim materijalima, sigurno će time maksimalno stimulirati njegove kreativne sposobnosti" (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010: 173).

5. Metodologija istraživanja: Slikarske tehnike u radu s djecom rane i predškolske dobi u vrtiću

Ciljana populacija ovog istraživanja su odgajatelji zaposleni u dječjim vrtićima u Republici Hrvatskoj. Anketa je distribuirana putem različitih grupa na društvenoj mreži Facebook u kojima se nalazi tražena populacija. Ukupan broj prikupljenih i valjanih odgovora iznosi 316.

5.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Uloga odgajatelja u likovnim aktivnostima djece je nezamjenjiva te se od njih zahtijeva veliki izbor tehnika, materijala i poticaja prilagođenih dobi djece i njihovim potrebama. Slikarske tehnike su poticajno sredstvo koje izravno utječu na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta na kognitivnom, emocionalnom, tjelesnom i socijalnom području osobnosti. Upravo zbog toga, cilj je bio istražiti koliko su u svakodnevnom radu odgajatelja radu zastupljene slikarske tehnike i koje tehnike dominiraju.

U skladu s ciljem, postavljena istraživačka pitanja su sljedeća:

- Kakav je odnos odgajatelja prema dodatnom umjetničkom obrazovanju, jesu li kreativni i u kojoj mjeri?
- Koriste li odgajatelji slikarske tehnike u radu i koliko dopuštaju djeci samostalno korištenje istih?
- Kakav je odnos učestalosti korištenja određene tehnike i njene zahtjevnosti u radu odgajatelja s djecom?

5. 2. Anketni upitnik

Kako bi istražili uporabu i učestalost korištenja određenih slikarskih tehnika u radu s djecom rane i predškolske dobi u vrtiću, proveden je anketni upitnik za odgojitelje. Upitnik je sastavljen od 28 pitanja podijeljenih u 3 kategorije. Anketa je u potpunosti anonimna što je omogućilo iskren i otvoren pristup odgajateljima tijekom odgovaranja da izraze svoje stvarne prilike rada u vrtiću.

Prvi dio pitanja odnosi se na opća pitanja o spolu, dobi, vrsti završenog studija, godinama radnog staža, mjestu i županiji iz koje ispitanici dolaze, smjeru završenog srednjoškolskog obrazovanja, dodatnom izvanškolskom umjetničkom obrazovanju, vlastitoj procjeni kreativnosti, poznavanja područja likovnog izražavanja i upoznatosti sa slikarskim tehnikama.

Drugi dio pitanja odnosi se na rad odgojitelja s djecom predškolske dobi u vrtiću, točnije na učestalost korištenja slikarskih tehnika općenito, te na zastupljenost pojedine slikarske tehnike u svakodnevnom radu.

Treći dio pitanja odnosi se na analizu i vrednovanje vlastitog rada odgajatelja. Sastavljena je od pitanja u kojima možemo vidjeti jesu li odgojitelji zadovoljni osmišljenom pripremom, realiziranom motivacijom i demonstracijom tehnike djeci, dobivenim dječjim likovnim radovima, pristupu i metodama koje koriste u radu. Isto tako, istražuju li odgojitelji nove metode korištenja određene likovne tehnike ili se smatraju nedovoljno vještima za korištenje istih, te im njihova uporaba u radu izaziva nelagodu.

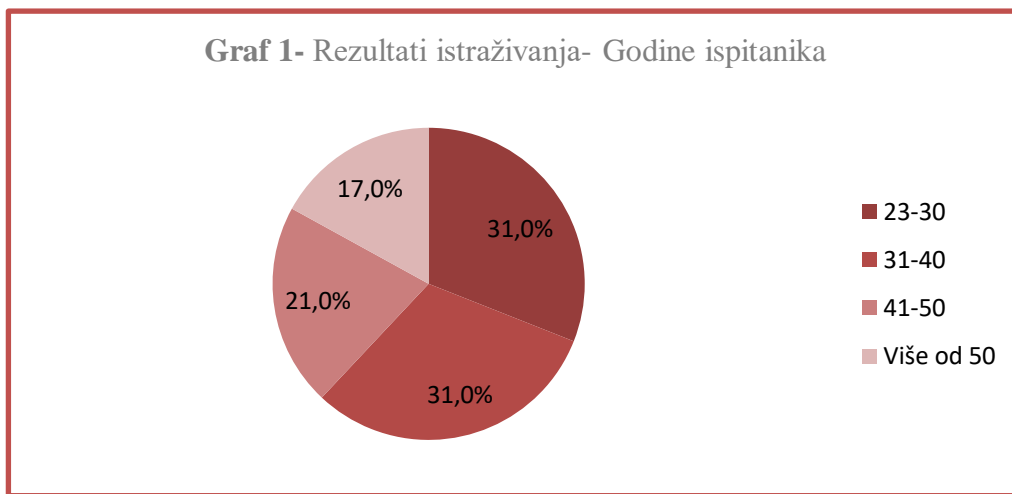
5. 3. Mjerenje

Većina pitanja u anketi bila je oblikovana tako da ispitanicima nudi mogućnosti odgovora između višestrukog izbora ili odabira na linearnoj skali od 1 do 5 s opisanim značenjem pojedinog broja. Pitanja su zatvorenog tipa osim 2, u prvom dijelu ankete na kojima su ispitanici trebali upisati kratak odgovor. Primjeri tih pitanja su: „Ako ste imali umjetničko obrazovanje izvan redovnog školovanja, navedite koje je to“ i „Ako ste upoznati sa svim slikarskim tehnikama koju najčešće koristite u svom radu?“ Tehnikom anketnog upitnika prikupljeni su potrebni podaci te su odgovori ispitanika statistički obrađeni. Tako je moguće uvidjeti kakva je zastupljenost i učestalost korištenja slikarskih tehnika u radu s djecom predškolske dobi u vrtiću.

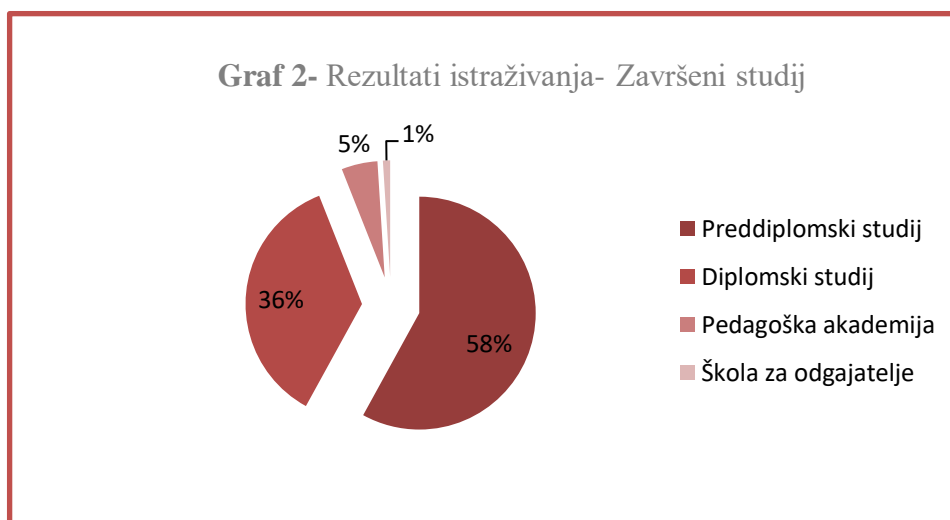
6. Rezultati istraživanja

Provedeno istraživanje pod nazivom „Slikarske tehnike u radu s djecom rane i predškolske dobi“ rezultiralo je brojem od 316 valjanih odgovora raspoloživih za obradu.

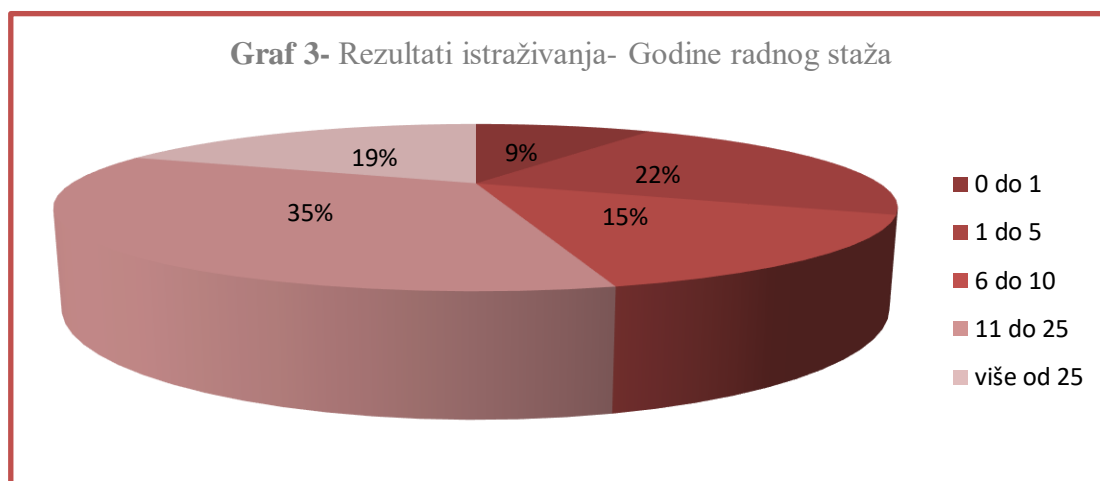
Obradom podataka, utvrđeno je da su 100% anketu riješile žene odnosno odgojiteljice. Njih 31% spada u dobnu skupinu 23-30 godina, 31% u dobnu skupinu od 31 do 40 godina, 21% ima između 41 i 50 godina, a ostalih 17% starije su od 50 godina (Graf 1).

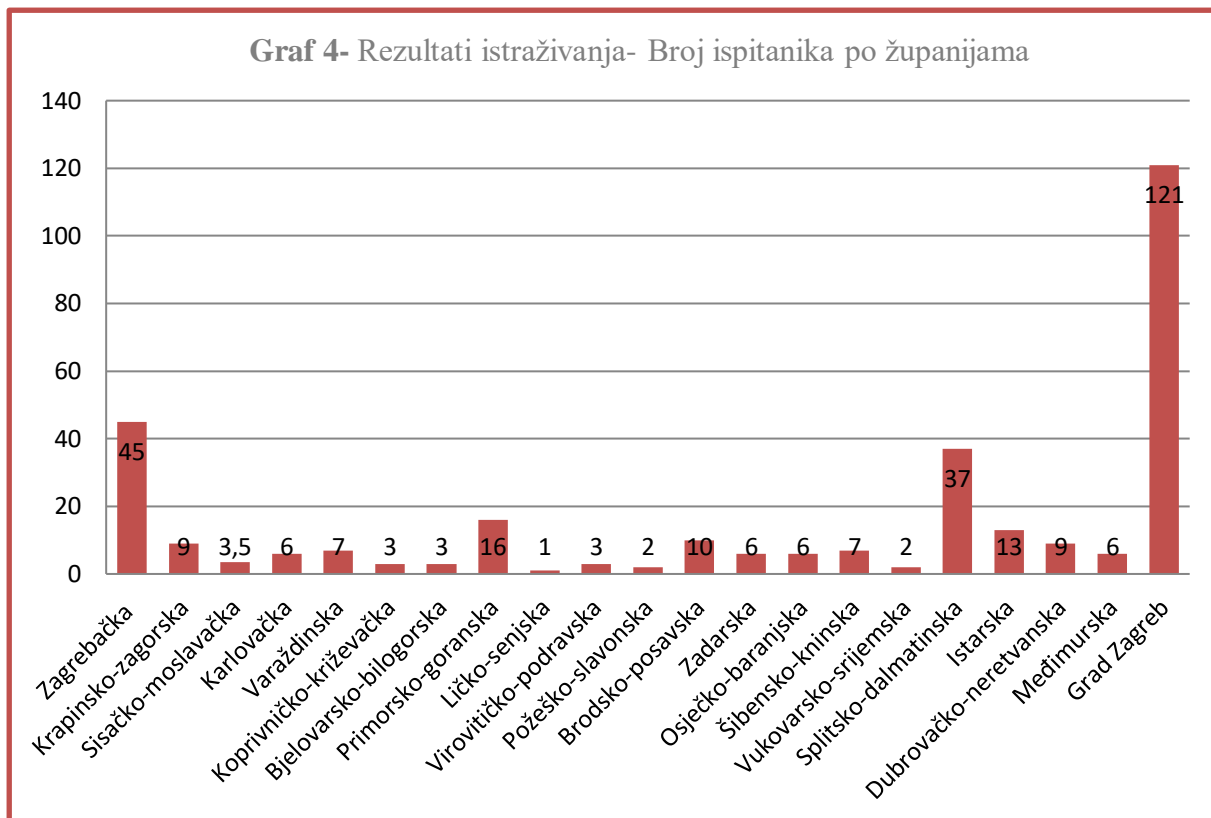
Više od polovice ispitanika, točnije njih 58% završilo je stručni preddiplomski studij, dok je njih 36% završilo diplomski studij predškolskog odgoja. Ostatak ispitanika, njih 5% završilo je pedagošku akademiju, odnosno višu škola za obrazovanje odgojitelja u predškolskim ustanovama, a preostalih 1% završilo je školu za odgojitelje (Graf 2).

Odgajatelja s 0 do 1 godinom radnog staža zastupljeno je 9%, 1-5 godina radnog staža ima 22% odgajatelja, 6-10 godina staža ima njih 15%, dok 11-25 njih 35%, a ostatak od 19% ima više od 25 godina radnog staža (Graf 3).

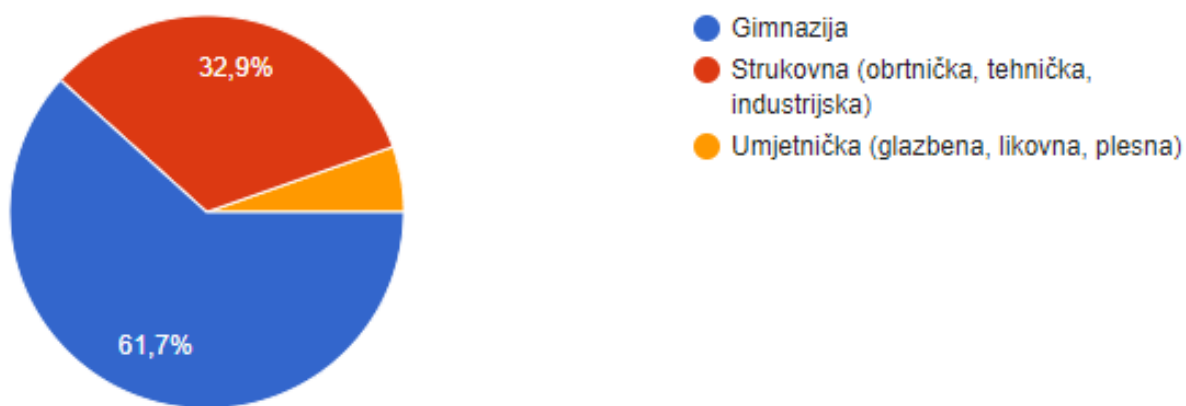

Nadalje, 22% ispitanika dolazi iz ruralnog, dok njih 78% dolazi iz urbanog kraja. Prema županijama, iz Grada Zagreba dolazi 121 ispitanik, 45 njih je iz Zagrebačke županije, 37 iz Splitsko-dalmatinske, 16 iz Primorsko-goranske, 13 iz Istarske, 10 iz Brodsko-posavske, po 9 iz Krapinsko-zagorske i Dubrovačko-neretvanske. Iz Varaždinske i Šibensko-kninske je po 7 ispitanika, a iz Karlovačke, Zadarske, Osječko-baranjske i Međimurske županije po 6. Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska i Virovitičko-podravska broje po 3 ispitanika, iz Sisačko-moslavačke 4 ispitanika, dok su iz Požeško-slavonske i Vukovarsko srijemske po 2, a iz Ličko-senjske 1 ispitanik (Graf 4).

Većina odgovajateljica je kao srednju školu završila gimnaziju točnije njih 195 što čini 61,7%. 104 ispitanika (32,9%) je završilo strukovnu školu, dok je srednjoškolsko obrazovanje njih 17 odnosno 5,4% završilo u jednoj od umjetničkih škola (Graf 5).

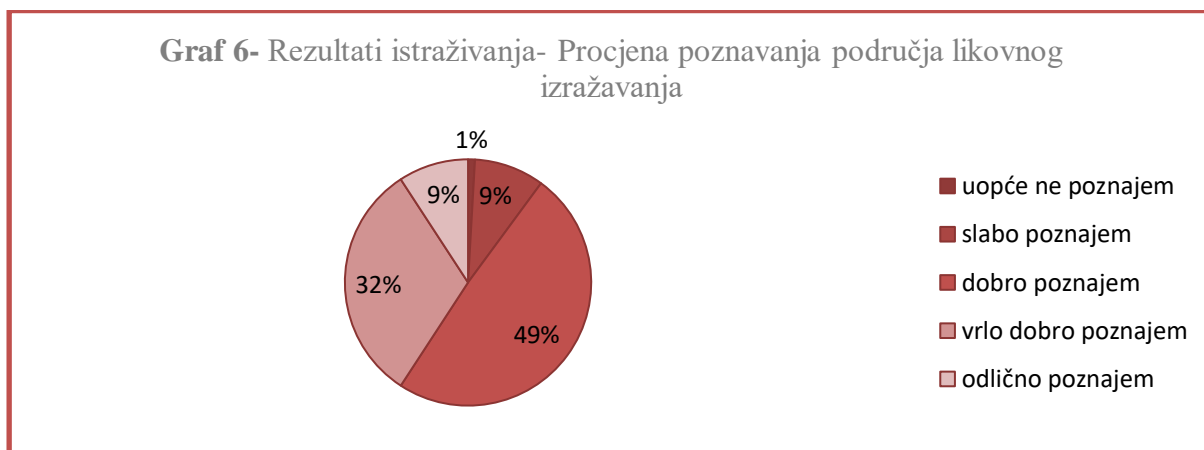
Graf 5- Rezultati istraživanja- Srednjoškolsko obrazovanje

Ispitanicima je postavljeno pitanje jesu li izvan redovnog školovanja imali nekakvo umjetničko obrazovanje poput folklornog društva, likovnih radionica ili muzičke škole, na što je njih 141 dalo potvrđan odgovor, a njih 175 negativan odgovor.

Odgajatelji su mogli napisati koje je to dodatno umjetničko obrazovanje. Podjednako odgovora imaju likovne radionice (41), folklorno društvo (35) i glazbena škola (37). Ispitanici su još navodili i ples, balet, sviranje, usavršavanje na raznim seminarima, likovnim radionicama i tečajevima.

Na pitanje o procjeni poznavanja područja likovnog izražavanja 1% odgajatelja se izjasnilo da uopće ne poznaje područje, a 9% slabo poznaje. Većina odgovora, njih 49% izjašnjava se da dobro poznaje i njih 32% vrlo dobro poznaje područje, dok se za odlično poznavanje izjasnilo njih 9% (Graf 6).

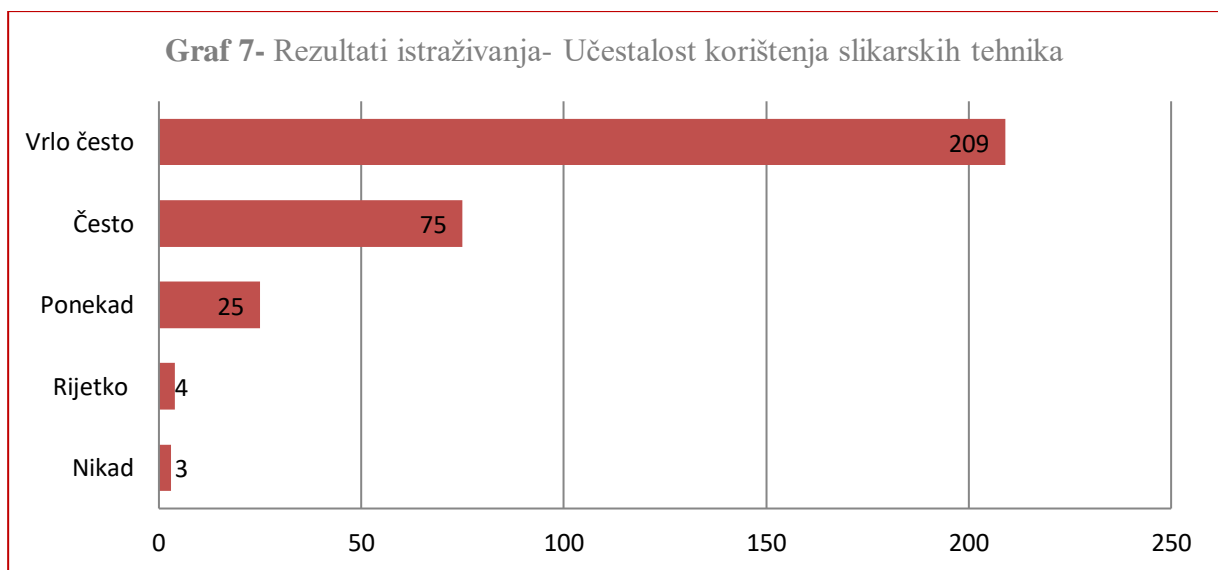
Sukladno očekivanjima, pitanje „Smatrate li se kreativnom osobom?“ rezultiralo je s 90% pozitivnih i 10% negativnih odgovora.

Prije drugog dijela pitanja u kojem su bile nabrojane sve slikarske tehnike, odgajatelje se pitalo jesu li upoznati sa svima te ako jesu koje najčešće koriste u svom radu. 67% odgajatelja je reklo da je upoznato sa svim slikarskim tehnikama, dok ostatak od 33% nije. Osim očekivanih i najčešćih odgovora poput akvarela, tempera, gvaša, pastela i kolaža, odgajatelji su navodili kako najčešće provode kombinirane tehnike. Nekolicina odgajatelja je navela da upotrebljavaju tehnike ovisno o uzrastu, grafomotoričkim sposobnostima i trenutačnim interesima djece. Pojedini su naveli i tehnike koje ne pripadaju kategoriji

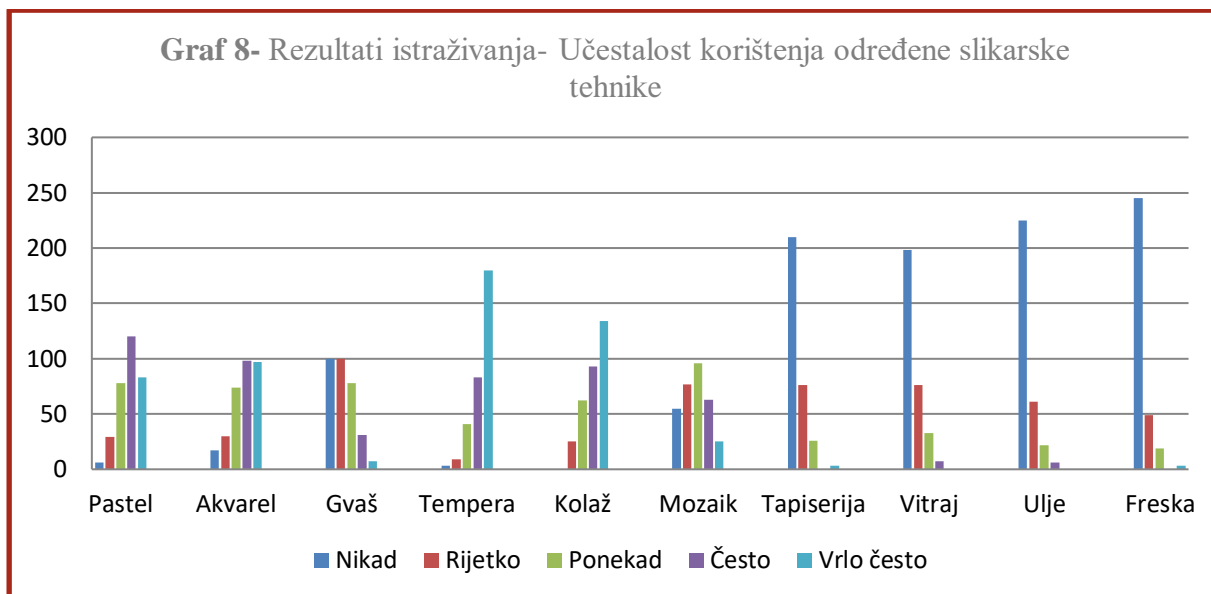
slikarskih tehnika, primjerice poput crtačkih tehnika i grafičkih tehnika (olovka, ugljen, grafit), laviranog tuša, kiparstva, gline i modeliranja.

6.1. Učestalost korištenja slikarskih tehnika u svakodnevnom radu

Sljedeći dio pitanja u kojem su odgovornici naveli koliko često u svakodnevnom radu koriste slikarske tehnike. Rezultati su sljedeći: 3 ispitanika se izjasnilo kako nikad ne koriste, a njih 4 koriste rijetko (jedanput godišnje). 25 odgovornika ih koriste ponekad (1 u 6 mjeseci), 75 često (dvaput godišnje), dok većina od 209 ispitanika koristi slikarske tehnike vrlo često (svaki tjedan) (Graf 7). Djeca se vole likovno izražavati, a na taj način prikazuju ono što ih zanima i uzbuđuje. Isto tako, djecu oduševljava i materijal s kojim rade i sam proces izrade. Zbog toga je bitno u svakodnevni rad uvesti uporabu likovnih tehnika u aktivnostima te korištenje raznovrsnih materijala i mijenjanje načina rada (Grgurić, Jakubin, 1996).

Što se tiče učestalosti korištenja određene tehnike, odgovornici su rekli sljedeće: najzastupljenije tehnike su redom: tempera, kolaž, akvarel i pastel, mozaik i gvaš. Tapiserija, vitraj, ulje i freska su najmanje zastupljene tehnike u radu s djecom predškolske dobi (Graf 8).

6.2. Samostalno korištenje slikarskih tehnika u sobi dječjeg boravka

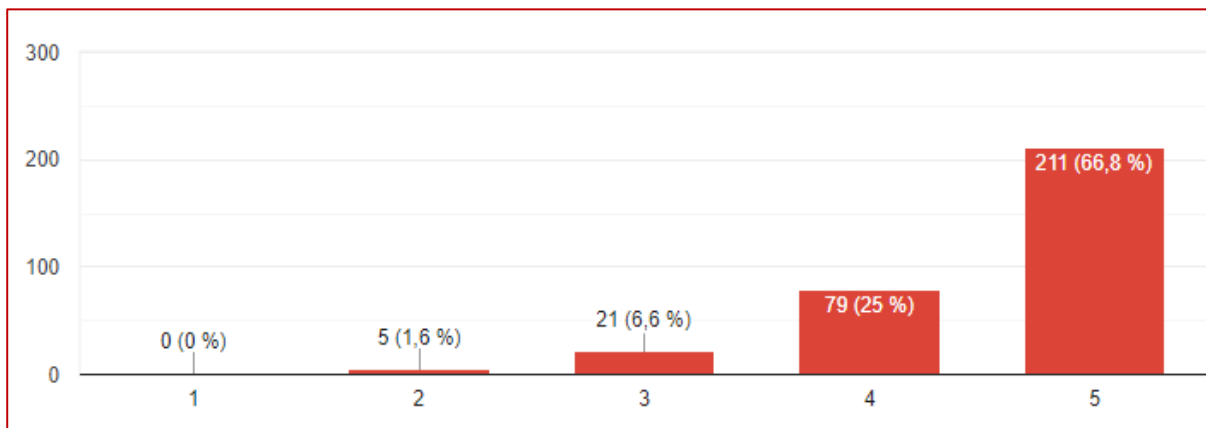
Slijedi treći dio pitanja o analizi i vrednovanju osobnog rada s djecom predškolske dobi. Ispitanici su na linearnoj ljestvici mogli označiti jedan od 5 brojeva, a svaki broj označava jednu tvrdnju: 1 - ne slažem se; 2 - uglavnom se ne slažem; 3 - niti se slažem niti se ne slažem; 4 - uglavnom se slažem; 5 - u potpunosti se slažem.

Djeca će se stvaralački izražavati uvijek kada im je dana sloboda da budu ono što jesu, vide na svoj način, misle svojom logikom, drugim riječima budu vođeni svojim interesima i imaju pravo na individualno izražavanje. Odgajatelji smatraju da učestalost korištenja određene slikarske tehnike ovisi o motivaciji djece za rad s istom. 42,9% ispitanika se uglavnom slaže s ovom tvrdnjom, a 35,2% se u potpunosti slaže. Dio od 16,5% ima neutralan stav o tvrdnji, dok njih 3,5% i 1,9% se uglavnom ili u potpunosti ne slaže s navedenom tvrdnjom.

U sobi dječjeg boravka djeci bi za korištenje trebao biti dostupan kutić likovnog izražavanja. Na njemu se općenito mogu pronaći papiri, flomasteri, tempere, kolaž, vodene boje, pastele, škare, ljepljivo, palete, kistovi, itd., ovisno o dobi djece iz skupine. Sukladno tome, na pitanje jesu li djeci u svakodnevnom radu ponuđene određene slikarske tehnike za samostalno korištenje, velika većina odgovora, njih 211 odnosno 66,8% odgovorila je da jesu, to jest u potpunosti se slažu s tvrdnjom. Također, 79 ispitanika se uglavnom slaže s tvrdnjom,

dok je njih 21 suzdržano, a preostalih 5 ispitanika se uglavnom ne slaže s navedenom tvrdnjom (Graf 9).

Graf 9- Rezultati istraživanja- Djeca svakodnevno mogu koristiti određene slikarske tehnike samostalno

Djeca kao i umjetnici opažaju svijet i vlastitu sliku svijeta prenose na papir, platno, kamen te tako nastaje likovno djelo. Dijete potičemo na likovno izražavanje i stvaranje putem određenog likovno-jezičnog sadržaja, teme i motiva (Petrač, 2015). Djeca se vole izražavati, a kako bi im to bilo još zabavnije, važno im je demonstrirati aktivnosti na zanimljiv način. Također, odgajatelji se u svojem radu na odgajanju i obrazovanju ne zadovoljavaju uvijek istim, poznatim i utvrđenim metodama i oblicima rada. Stoga je bilo za pretpostaviti da će odgajatelji na pitanje „Istražujem nove metode uporabe određene slikarske tehnike“ dati ovakve odgovore. Njih 138, to jest 43,7% se u potpunosti slaže s tvrdnjom. Slijedi odgovor 'slažem se' s 33,5% te 'niti se slažem niti' s 15,5%. Mali dio ispitanika od 5,7% i 1,6% ne istražuje nove metode uporabe slikarskih tehnika (Graf 10).

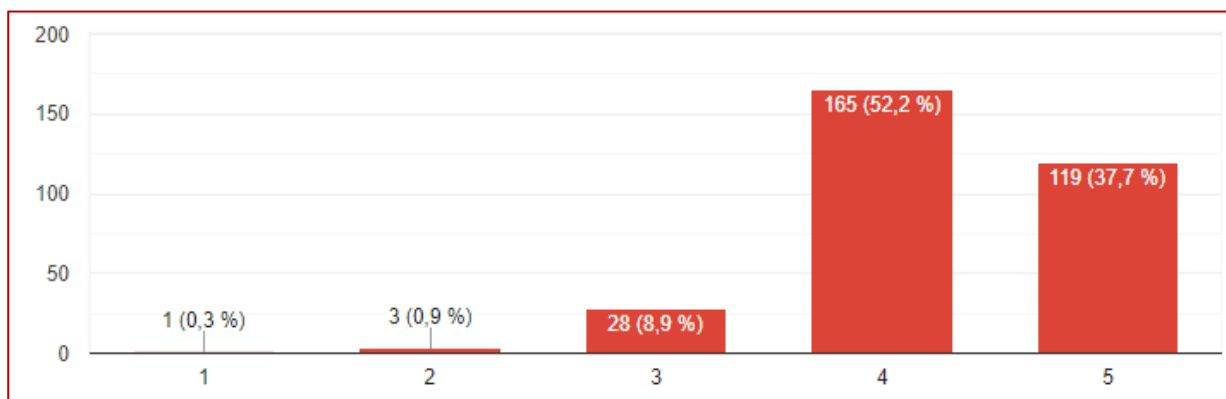
Graf 10- Rezultati istraživanja- Novi načini uporabe slikarske tehnike

Svaka aktivnost uvjetovana je nekim motivom, a samu aktivnost izazvanu motivom nazivamo motivacijom (Herceg i sur. 2010:73). Motivacija određuje razinu umjetničkog dostignuća, pa će tako stvaranje zbog potrebe za stvaranjem dati kvalitetnije rezultate od stvaranja po zadatku (Balić Šimrak, Šverko i Županić Benić, 2010). Veliki broj odgajatelja je zadovoljan načinom na koji motiviraju djecu za likovne aktivnosti, svojim način demonstriranja određene slikarske tehnike i pripremom sredstava i materijala za provedbu

aktivnosti. Iz svega navedenog, zasigurno proizlazi i zadovoljstvo dobivenim dječjim likovnim radovima što potvrđuju rezultati od 29,1% (slažem se) i 65,5% (u potpunosti se slažem) potvrdnih odgovora. Prilikom procjene „zadovoljstva“ dječjim likovnim radovima moramo biti oprezni jer dijete možemo obeshrabrati u njegovom daljnjem izražavanj pa i razvoju njegove ličnosti.

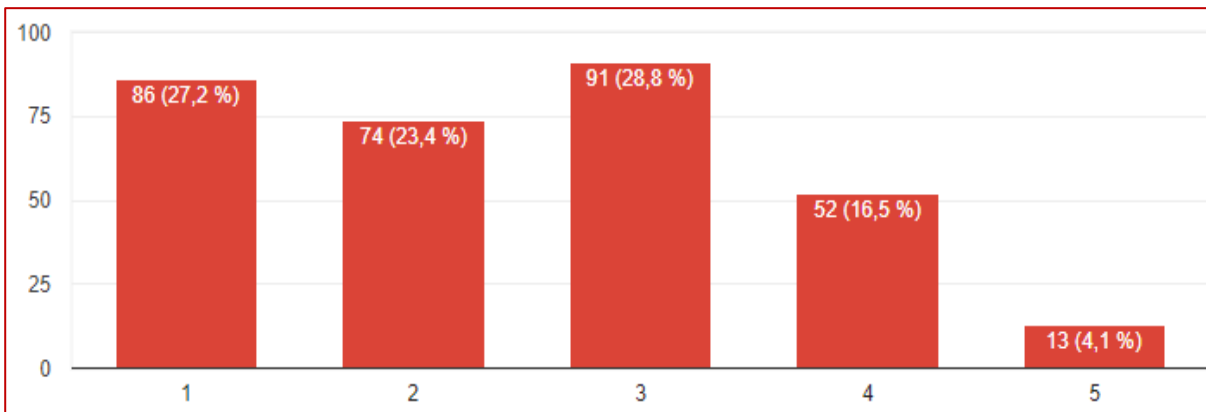
Realizacija likovne aktivnosti, također ne predstavlja problem odgajateljima (Graf 11). Rezultati ankete pokazuju da se njih 165 slaže, odnosno njih 119 se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. 28 ispitanika je neutralno, a zanemarivo mali ostatak (ukupno 4) smatra da ne realizira dobro likovne aktivnosti u radu s djecom rane i predškolske dobi. Bitno je naglasiti da odgajatelj treba nenametljivo potvrđivati vrijednost svakog dječjeg likovnog rada. Na taj način dijete dobiva potvrdu i orijentaciju svog stvaralaštva, te dobiva osjećaj sigurnosti i slobode.

Graf 11- Rezultati istraživanja- Realizacija likovne aktivnosti s djecom

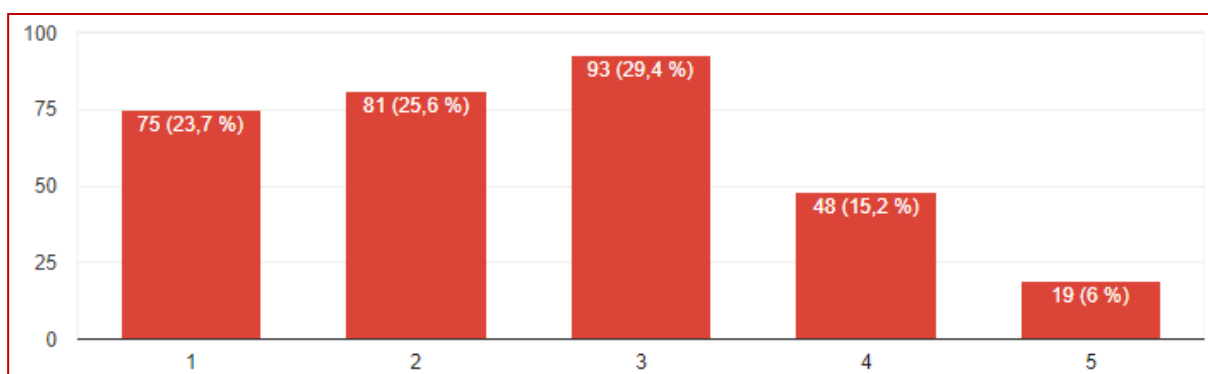
Zanimljivi su rezultati odgovora na pitanje „Teško mi je analizirati svoj rad s djecom, pristup i metode koje koristim“ (Graf 12). Najviše ispitanika, njih 91, se niti slaže niti ne slaže s tom tvrdnjom. S jedne strane, 52 odgovora odnose se uglavnom na slaganje s tvrdnjom, dok se njih 13 izjasnilo da im je u potpunosti teško analizirati svoj rad. S druge strane, njih 86 (ne slažem se) i 74 (uglavnom se ne slažem) se ne slažu s tvrdnjom i nije im teško analizirati svoj rad s djecom.

Graf 12- Rezultati istraživanja- Analiza vlastitog rada, pristupa i metoda rada s djecom

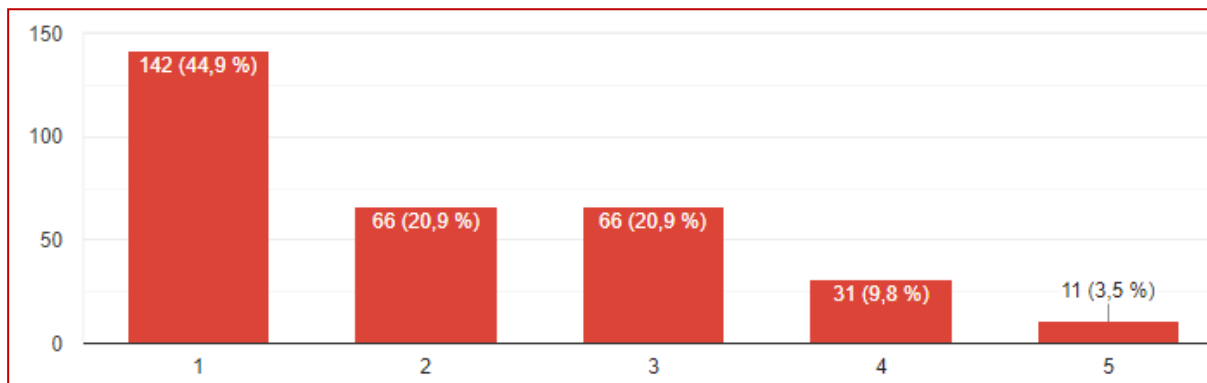
Sljedeće pitanje se odnosilo na procjenu provođenja likovne aktivnosti. Rezultati su slični kao i u prethodnom pitanju. Najviše odgovora, 29,4% odnosi se na 'neutralno mišljenje', 23,7% na potpuno ne slaganje s tvrdnjom i 25,6% se uglavnom ne slaže s tvrdnjom. 15,2% smatra da im je teško procijeniti u kojoj mjeri dobro provode likovne aktivnosti, isto kao i njih 6% koji se u potpunosti slažu s tim (Graf 13).

Graf 13- Rezultati istraživanja- Procjena provođenja likovne aktivnosti

U zadnjem pitanju, odgajatelji su trebali izraziti svoje slaganje, odnosno ne slaganje s tvrdnjom „Smatram da nemam dovoljno znanja, vještina i sposobnosti za korištenje slikarskih tehnika radu s djecom“. Najveći broj ispitanika se u potpunosti ne slaže s tom tvrdnjom, točnije njih 142, odnosno 44,9%. Po 66 (20,9%) odgovora imaju stavovi 'uglavnom se slažem' i 'niti se slažem niti se ne slažem'. Suprotno tome, mali broj odgajatelja, odnosno njih 11 (3,5%) se slaže s tvrdnjom, i procjenjuje svoje kompetencije nedovoljno dobrima za provedbu slikarskih tehnika u aktivnosti. Također, ostatak od 31 glas, odnosno 9,8% se isto uglavnom slaže s time (Graf 14). Belamarić (1987: 261) navodi kako likovne sposobnosti imaju i mogu razvijati svi, bez izuzetka, da su one samo više ili manje potisnute, no da ih se uvijek može ponovno buditi.

Graf 14- Rezultati istraživanja- Samoprocjena znanja, vještina i sposobnosti za korištenje slikarskih tehnika

7. Rasprava

Istraživanje o slikarskim tehnikama u radu s djecom rane i predškolske dobi provela sam kako bih saznala jesu li odgajatelji svjesni dobrobiti likovnog stvaralaštva, odnosno koliko je zbog toga učestalo korištenje jedne vrste likovne tehnike u vrtićima u Republici Hrvatskoj.

Kroz likovnu aktivnost djeca razvijaju brojna znanja i sposobnosti, uvježbavaju finu i grubu motoriku, preciznost pokreta, koordinaciju šake i prstiju što također pozitivno utječe i na razvoj govora. Stoga odgajatelji trebaju biti svjesni važnosti likovnog izražavanja i omogućiti njegovo razvijanje na kreativan i nesputan način. Prema Lobman, Ryan i McLaughlin (2000, prema Herzog, Bačlija Sušić i Županić Beniće, 2018:580) „kompleksnost i zahtjevnost profesije odgojitelja, uz inicijalno obrazovanje, zahtijeva konstantno cjeloživotno učenje i stručno usavršavanje odgojitelja. Brojna istraživanja ukazuju na povezanost obrazovanja odgojitelja i kvalitete njegove odgojno-obrazovne prakse kao i povezanost kvalitete njegova rada s kasnijim dobrobitima u djetetovu razvoju.“ Stoga se postavlja pitanje: kakav je odnos odgajatelja prema dodatnom umjetničkom obrazovanju, jesu li kreativni i u kojoj mjeri?

Odgajatelji, njih 141, se u anketnom upitniku izjasnilo kako je izvan redovnog školovanja imalo nekakvo dodatno umjetničko obrazovanje poput folklornog društva, likovnih radionica ili muzičke škole, dok je veći broj ispitanih odgajatelja, njih 175, dalo negativan odgovor na

ovo pitanje. Odgajatelj predškolske djece je osoba od velike važnosti u razvoju osobnosti djeteta, stoga mora imati dobru stručnu i opću naobrazbu, odgovarajuće sposobnosti i osobine ličnosti. Svakako najvažniji kriterij bavljenja ovim zanimanjem je motivacija i profesionalizam.

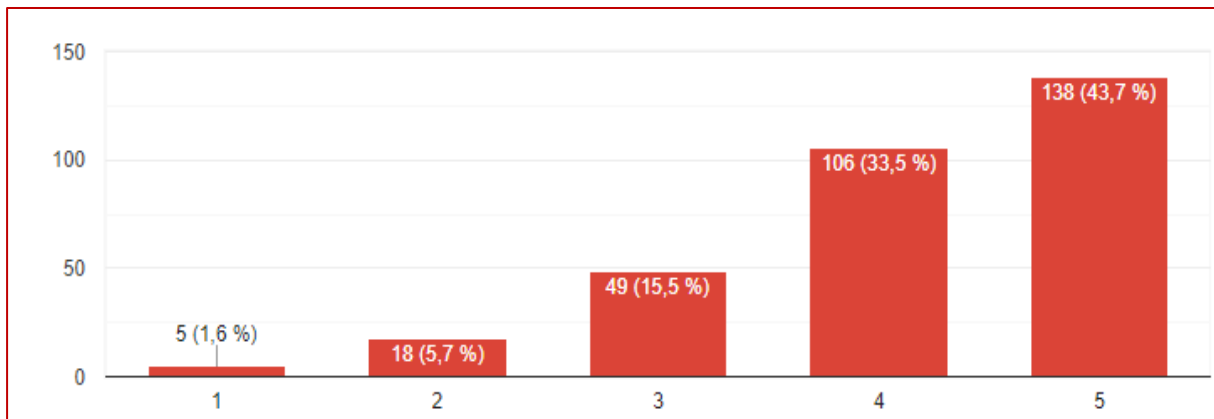
Državni Pedagoški standard Republike Hrvatske (2008.) opisuje odgojitelja djece rane i predškolske dobi kao obrazovnog stručnjaka koji:

- Predvodi odgojno-obrazovni rad s djecom predškolske dobi
- Provodi odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini
- Planira, programira i vrednuje odgojno-obrazovni rad
- Prikuplja, izrađuje i održava sredstva za rad s djecom
- Radi na zadovoljavanju svakidašnjih potreba djece i njihovih razvojnih zadaća
- Potiče razvoj svakog djeteta prema njegovim sposobnostima
- Vodi dokumentaciju o djeci i radu
- Suraduje s roditeljima, stručnjacima i stručnim timom u dječjem vrtiću, kao i s ostalim sudionicima u odgoju i obrazovanju predškolske dobi

Ključ svih kvalitetnih intervencija odgajatelja jest dobro razumjeti dijete. Svaki odgajatelj bi svoje profesionalne kompetencije trebao razvijati istraživanjem, provjeravanjem, procjenjivanjem i stalnim dograđivanjem vlastite prakse (Olson, 1994).

Također, odgajatelj osim zadovoljavanja svakodnevnih potreba djece, priprema i sve ostalo kako bi stvorio poticajno okruženje i prilagodio ga individualnosti svakog djeteta. Zato je ključno da svaki odgajatelj ima dovoljno kreativnosti koja mu je potrebna u svakodnevnom radu s djecom. U provedenom upitniku, 284 od ukupnih 216, odgajatelja se izjasnilo kao kreativna osoba. Rezultati ovog pitanja su bili i očekivani, ali koriste li odgajatelji tu kreativnost u primjerice uporabi novih načina/metoda korištenja određene slikarske tehnike u radu?

„Naime, nove generacije odgajatelja predstavljaju potencijalnu pokretačku snagu unapređenja i daljnjeg razvoja predškolske djelatnosti. Naravno, njihova svježna životna energija i mladenačka ‘otvorenost uma’ predstavljaju plodno tlo razvoja ove profesije jedino ukoliko su povezane s njihovim (stalno rastućim) kompetencijama. Kompetentni mladi odgajatelji, koji znalački reflektiraju o odgojno-obrazovnoj praksi, ulijevaju optimizam i vjeru u budućnost i daljnji razvoj naše profesije“ (Slunjski, 2011:7).

Prema Buzaši-Marganić (2007, prema Škrabina, 2013) stvaralačka produktivnost kreativnih pojedinaca izražava se fleksibilnošću mišljenja i ponašanja. Kreativne osobe prihvaćaju izazove i svjesno će zbog realizacije svoje ideje preuzeti rizik.

Dosadašnja istraživanja su pokazala da se mnogi odgojitelji i učitelji neposredno nakon inicijalnog obrazovanja ne osjećaju kompetentnima za vođenje odgojno-obrazovnog procesa u umjetničkom području. Kear i Callaway (2000, prema Herzog, Bačlija Sušič i Županić Benić, 2018) „identificiraju šest problema koji obeshrabruju učitelje/odgojitelje u provođenju umjetničkih aktivnosti: nedostatak osobnih vještina i znanja u umjetničkom području, nedostatak vremena i prioriteta, nedostatak sigurnosti, nedostatak sredstava i drugih aktivnosti koje obavljaju.“

Upravo i rezultati iz ankete pokazuju da velika većina, točnije 244 odgajatelja istražuje i koristi nove metode uporabe određene tehnike, i tako doprinosi kreativnosti rada unutar odgojne skupine. Smatram da se u današnje vrijeme, uz pomoć interneta, može pronaći mnoštvo prijedloga i isprobanih metoda, a to uvelike može pomoći odgajateljima koji za sebe smatraju da nisu dovoljno kreativni u vlastitom osmišljavanju istih. Na internetskim stranicama¹² odgajatelji mogu s lakoćom pronaći fotografije, pripremu i objašnjeni tijek aktivnosti uporabe novih metoda slikanja.

Nadalje, postavlja se pitanje koriste li odgajatelji slikarske tehnike u radu i koliko dopuštaju djeci samostalno korištenje istih?

Prema Balić-Šimrak (2010) likovne aktivnosti u radu s djecom predškolske dobi možemo podijeliti u 2 skupine. Prvu skupinu čine aktivnosti u kojima dijete samoinicijativno i spontano započinje s likovnim izražavanjem birajući likovno sredstvo koje mu je nadohvat ruke te stvara neovisno o drugima. Na ovaj način možemo saznati informacije o djetetu, o njegovim željama, interesima i mogućnostima. Drugu skupinu čine aktivnosti koje planira i provodi odgajatelj/ica, a koje imaju svoje ciljeve i zadatke u odnosu na cjelokupni plan i

¹² Primjer jedne internetske stranice: <<http://www.maligenijalci.com/slikanje-otiskom-baloncica/>> pristupljeno 13.8.2020.

program skupine. Takav način daje priliku djetetu da slobodno izrazi svoju osobnost, ali da pritom savlada nešto novo. Uz pomoć toga, djeci možemo pokazati neke nove likovne tehnike, zajedno sa njima istraživati i dolaziti do zanimljivih spoznaja o likovnim tehnikama i materijalima.

Rezultati ankete pokazuju kako većina odgajatelja, njih 75 (često) i 209 (vrlo često) koriste slikarske tehnike u radu s djecom u vrtiću.

Pitanje iz ankete koje može doprinijeti odgovoru na ovo pitanje je i jesu li djeci u svakodnevnom radu ponuđene određene slikarske tehnike za samostalno korištenje? Na ovo pitanje iz ankete, većina odgajatelja je potvrdno odgovorila, odnosno 79 ih se uglavnom slaže, a njih 211 u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Prema Valjan Vukić (2012) bogato i poticajno prostorno-materijalno okruženje mnogi suvremeni autori smatraju nezaobilaznim preduvjetom kvalitetnog učenja i cjelovitog razvoja djeteta. Centri aktivnosti trebaju biti takvi da potiču dječju autonomiju, odnosno sposobnost djeteta da se uključi ili samostalno inicira aktivnost i da se u njoj zadrži bez stalnog prisustva odgojitelja, zatim suradnju i kvalitetnu interakciju u malim skupinama, kao i omogućavati slobodno kretanje djece i izmjenu aktivnosti.

Prostor za likovno-kreativno izražavanje treba biti opremljen materijalima koji djeci dopuštaju da se slobodno izraze na raznolike načine, primjerice poput, istraživanja na različitim pozadinama upotrebljavajući materijale koji su prirodni; pločice, kamenje, drvene štapiće, pločice i sl. Isto tako, treba osigurati izražavanje raznim likovnim tehnikama. Ako je okruženje kvalitetno oblikovano, podupiremo djecu na interakciju s okruženjem te stavljamo naglasak na djetetov istraživački potencijal. Osiguravamo mu pritom da samo oblikuje svoje aktivnosti te da ulazi u interakcije s ostalom djecom i odgajateljima, a k tome i da razvija i stječe različite kompetencije (Slunjski, 2008)

Nadalje, „mogućnost djece da samostalno koriste materijale jedan je od važnijih kriterija kvalitete njegove osmišljenosti. Organizacija uvjeta temeljena na ponudi dobro osmišljenih materijala rezultira nizom različitih aktivnost djece, od kojih su mnoge samoinicirane i samoorganizirane“ (Slunjski,2011:4).

Zadnje pitanje glasi kakav je odnos učestalosti korištenja određene tehnike i njene zahtjevnosti u radu odgajatelja s djecom? Prema rezultatima upitnika vidljivo je koje se tehnike u radu s djecom koriste češće, a koje rjeđe ili se ne koriste uopće. Vrlo često se

koriste, redom, tempera (180 ispitanika), zatim kolaž (134), akvarel (97), pastel (83), mozaik (25) i gvaš (7). Slikarske tehnike koje se u većini odgojnih skupina odgajatelja ispitanika nikad ne koriste su freska (245), ulje (225), tapiserija (210) i vitraj (198). Rezultati zasigurno ukazuju na povezanost učestalosti korištenja tehnike s njezinom zahtjevnosću u radu. Primjerice, najpogodnija slikarska tehnika jest tempera i to u što većem rasponu boja. Djeca se upoznaju s tehnikom tempere prvenstveno igrajući se njezinim bojama i teksturom. Djeca predškolskog uzrasta se vole igrati gustim bojama koje dobro prekrivaju površinu papira, te se pomoću njih lako likovno izražavaju. Nadalje, prema Herceg i sur. (2010) akvarel ima osobine koje djeca rane i predškolske razvijaju, te je on temeljna likovna umjetnička aktivnost djece u waldorfskim predškolskim ustanovama. Kolaž je spoj elemenata dječje igre: izrezivanja, slaganja, preslagivanja, kombiniranja, lijepljenja i variranja. Autorice Jurković i Tomljanović (2011) govore da kolaž treba biti zastupljen kod djece od najranije dobi kako bi samostalno manipulirali materijalom i izražavali vlastiti doživljaj. Isto tako, mozaik mogu slagati pomoću kolaž papira izrezanog u kvadratiće (i drugim manjim oblicima). Ulje, freska, vitraj i tapiserija nisu toliko pogodne za djecu predškolske dobi jer su složenije i zahtjevnije za izradu. Primjerice, ne možemo očekivati od djeteta da napravi sliku u svježoj žbuci na zidu, zato je i očekivano da se freska ne koristi zbog teške manipulacije slikarskim alatima i nepraktičnosti korištenja.

Studentica¹³ Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli za potrebe svog završnog rada provela je istraživanje o slikarskim tehnikama u jednom dječjem vrtiću u istarskoj županiji. 10 odgajateljica iz različitih odgojno-obrazovnih skupina (mlađa, srednja, starija) sudjelovalo je u istraživanju koje je ispitalo mišljenje o tome koja je najprikladnija slikarska tehnika koja bi se mogla koristiti u dječjem vrtiću i učestalost korištenja slikarskih tehnika. Rezultati tog istraživanja potvrđuju da su najzastupljenije slikarske tehnike u radu s djecom predškolske dobi tempere, pastele i akvarel. Odgajatelji smatraju kako su najprikladnije tehnike zbog širokog spektra boja koje pružaju, jednostavnosti za uporabu, te zbog toga što se mogu koristiti različitim alatima (prstima, kistom, spužvicama, slamkama, špatulama i sl.) S druge strane, smatraju da bi se sve slikarske tehnike trebale u jednakoj mjeri provoditi u radu s djecom kako bi ona imala priliku istraživati i upoznavati različite tehnike i materijale, te kako bi se motorička osjetila počela razvijati od najranije dobi, naravno ovisno o mogućnostima djece.

¹³ Završni rad <<https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A1569/datastream/PDF/view>> 18.8.2020

Za kraj, Slunjski (2011) ističe kako osposobljavanje odgajatelja za bolje razumijevanje djece, spontanog načina učenja i uvažavanje njihove perspektive u oblikovanju procesa odgoja i obrazovanja, postaje temelj razvoja vrtića u mjesto na kojem djeca uistinu mogu stjecati 'znanja vrijedna učenja'. To je moguće postići upravo u onim vrtićima u kojima odgajatelji dobro razumiju djecu i vjeruju u snagu njihove istraživačke prirode, neopterećeni zadanim planom onog čemu bi ih trebali poučiti.

8. Zaključak

Umjetnički proces kod djece predškolske dobi razvija inicijativu, samostalnost, kreativnost, emocionalnu inteligenciju, slobodu izražavanja te sposobnost kritičkog mišljenja. Odgajatelj treba najprije poznavati psihološke, tjelesne i kognitivne razvojne faze djeteta, kako bi mogao razumjeti i usporediti na kojem je stupnju dijete u likovnoj fazi razvoja. Vrlo je važno da odgajatelj motivira dijete za likovno stvaranje. Promatranje djece u aktivnosti, otkrivanje njihovih interesa i mogućnosti pomaže odgajatelju u stvaranju novih aktivnosti. Njegova intervencija bi trebala biti u obliku izazova koji će potaknuti dječju pažnju i interes u daljnjim istraživanjima. Stjecanje stručnih kompetencija u području umjetnosti omogućuje odgajatelju da oblikuje razvojno usmjerene umjetničko-kreativne procese te tako oblikuje i razvoj dječje umjetničke sposobnosti i utjecaja na njihov cjelovit razvoj. Cilj rada je bio istražiti koliko su u svakodnevnom radu odgajatelja zastupljene slikarske tehnike i koje tehnike dominiraju. Najznačajniji rezultati istraživanja pokazuju kako su odgajatelji svjesni dobrobiti likovnog stvaralaštva i odgovornosti svoje profesije. Zbog kreativne prirode pojedinaca ili potrebe profesije za cjeloživotnim obrazovanjem, odgajatelji primjećuju važnosti provođenja likovnih aktivnosti u vrtiću. Većina ispitanika poseže za dodatnim umjetničkim obrazovanjem što im omogućuje bolju stručnu i opću naobrazbu, odgovarajuće sposobnosti i zasigurno utječe na osobine ličnosti. Rezultati iz ankete pokazuju da velika većina odgajatelja istražuje i koristi nove metode uporabe određene tehnike, i tako doprinosi kreativnosti rada unutar odgojne skupine. Slikarske tehnike provode se često u planiranim aktivnostima, a najzastupljenije su tempere, kolaž, pastel i akvarel, a ne zastupljene su freska, ulje, tapiserija i vitraj. Najčešće su koriste zbog jednostavnosti uporabe i širokog spektra boja koje pružaju, ali isto tako odgajatelji znaju primjenjivati i nove metode uporabe tehnika radi zanimljivosti korištenja, a i poticanja istraživačke prirode djece. S druge strane, ne zastupljene slikarske tehnike se ne koriste zbog složenije i zahtjevnije izrade, odnosno teške manipulacije slikarskim alatima i nepraktičnosti korištenja. Djecu na istraživanje potiče bogato opremljen prostor, za koji su zaslužni odgajatelji. U njemu djeci na izbor trebaju biti ponuđeni materijali koji su dostupni za samostalno korištenje, a rezultati ankete pokazuju da je to slučaj kod odgajatelja ispitanika. Planiranje, motiviranje, provođenje i evaluacija aktivnosti također ne predstavlja problem odgajateljima, koji tako vjerujući u sebe pružaju dobar model ponašanja djeci koja vjeruju u sebe i s lakoćom se izražavaju.

9. Literatura

1. Balić-Šimrak, A. (2010). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (62-63), 2-8. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124737> (29.7.2020)
2. Balić Šimrak, A., Šverko, I., & Županić Benić, M. (2010). U prilog holističkom pristupu kurikulumu likovne kulture u ranom odgoju i obrazovanju. In *5. međunarodna konferencija o naprednim i sustavnim istraživanjima*. Preuzeto s <https://www.bib.irb.hr/555803> (28.7.2020.)
3. Belamarić, D. (1987). *Dijete i oblik*. Školska knjiga.
4. Državni pedagoški standard (2008.) .Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html (18.8.2020.)
5. Herceg, I., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa
6. Herzog, J., Bačlija Sušić, B. i Županić Benić, M. (2018). Samoprocjena profesionalnih kompetencija studenata ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u provođenju likovnih i glazbenih aktivnosti s djecom. *Nova prisutnost*, XVI (3), 579-592. <https://doi.org/10.31192/np.16.3.10> (29.7.2020.)
7. Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike: temeljni pojmovi*. Educa.
8. Jurković, T., Tomljanović, E., Gašpar, H., Štulić, S., Jedrejčić, E., Špoljar, S., & Andrašek, A. (2010). Crtačke tehnike. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 16(62-63), 9-13. Preuzeto s: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=10123 (18.8.2020)
9. Kroflin, L., Nola, D., Posilović, A., Supek, R. (1987). *Dijete i kreativnost*. Globus.
10. Mendeš, B., Ivon, H., & Pivac, D. (2012). Umjetnički poticaji kroz proces odgoja i obrazovanja. *Magistra iadertina*, 7(1), 111-122. Preuzeto s https://morepress.unizd.hr/journals/magistraiadertina/article/view/823/1364?lang=en_US (28.7.2020.)
11. Olson, G. (1994). Preparing Early Childhood Educators for Constructivist Teaching. In: Goffin, S. G., Day, D. (Eds.), *New Perspectives in Early Childhood Teacher Education*:

- Bringing Practitioners into the Debate. New York: Teachers College, 37 – 47. Preuzeto s <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1066544.pdf> (13.8.2020.)
12. Peić, M. (1968). *Pristup likovnom djelu*. Školska knjiga.
13. Petrač, L. (2015). *Dijete i likovno-umjetničko djelo*. Zagreb: Alfa d.d
14. Slunjski, E. (2008.): *Dječji vrtić, zajednica koja uči – mjesto suradnje, dijaloga i zajedničkog učenja*. Zagreb, SM Naklada.
15. Slunjski, E. (2011). Kako djeca znaju što je ‘znanje vrijedno učenja’ i kako ga stječu?. *Djeca u Europi*, 3 (6), 18-19. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/123548> (29.7.2020.)
16. Slunjski, E. (2011). Kriteriji kvalitete u situacijama učenja. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (64), 4-7. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124350> (14.7.2020.)
17. Smith, R. (2006). *Slikarski priručnik*. Znanje.
18. Somolanji, I. i Bognar, L. (2008). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola*, LIV (19), 87-94. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/24067> (29.7.2020.)
19. Sušić, B., & Županić Benić, M. (2018). Preschool Teachers’ Sensibility in Music and Visual Arts as a Foundation for Encouraging Creative Expression in Children. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 20(Sp. Ed. 3), 93-105 preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/224080> (21.7.2020.)
20. Šarančić, S. (2014). Dobrobiti likovnog stvaralaštva. *Napredak*, 154 (1-2), 91-104. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/138833> (28.7.2020.)
21. Škrabina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce
22. Valjan Vukić, V. (2012). Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, 7 (1), 123-132. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/99897>
23. Višnjic Jevtić, A., Vekić-Kljaić, V., Gudek, N., Heker, S., Seksan, A., Štulić, S., ... Tomljanović, E. (2010). Slikarske tehnike. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (62-63), 14-23. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124739> (1.8.2020.)
24. Županić Benić, M. (2011). Uloga učitelja u komunikaciji djeteta s likovnim djelom. *Umjetničko djelo u likovnom odgoju i obrazovanju*, 144. Preuzeto s

https://metodikalikovnekulture.weebly.com/uploads/2/3/9/9/23990305/zbornik-umjetnicko_djelo_u_likovnom_odgoju_i_obrazovanju.pdf (1.8.2020)

10. Popis grafova

Graf 1- Rezultati istraživanja- Godine ispitanika

Graf 2- Rezultati istraživanja- Završeni studij

Graf 3- Rezultati istraživanja- Godine radnog staža

Graf 4- Rezultati istraživanja- Broj ispitanika po županijama

Graf 5- Rezultati istraživanja- Srednjoškolsko obrazovanje

Graf 6- Rezultati istraživanja- Procjena poznavanja područja likovnog izražavanja

Graf 7- Rezultati istraživanja- Učestalost korištenja slikarskih tehnika

Graf 8- Rezultati istraživanja- Učestalost korištenja određene slikarske tehnike

Graf 9- Rezultati istraživanja- Djeca svakodnevno mogu koristiti određene slikarske tehnike samostalno

Graf 10- Rezultati istraživanja- Novi načini uporabe slikarske tehnike

Graf 11- Rezultati istraživanja- Realizacija likovne aktivnosti s djecom

Graf 12- Rezultati istraživanja- Analiza vlastitog rada, pristupa i metoda rada s djecom

Graf 13- Rezultati istraživanja- Procjena provođenja likovne aktivnosti

Graf 14- Rezultati istraživanja- Samoprocjena znanja, vještina i sposobnosti za korištenje slikarskih tehnika

11. Prilog – Anketa

SLIKARSKE TEHNIKE U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Poštovani odgajatelji/ice!

Ova anketa provodi se u svrhu izrade diplomskog rada na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Pitanja u anketnom upitniku odnose se na uporabu i učestalost korištenja slikarskih tehnika u radu s djecom rane i predškolske dobi u vrtiću. Anketa je u potpunosti anonimna i bit će korištena isključivo u svrhu izrade diplomskog rada. Sastoji se od 28 pitanja, a njezino rješavanje oduzeti će vam oko 5 minuta.

Hvala Vam na sudjelovanju!

1. Spol

-Muški

-Ženski

2. Koliko imate godina?

-23-30

-31-40

-41-50

-Više od 50

3. Koji ste studij završili?

– Stručni preddiplomski

- Diplomski

- Ostalo _____

4. Koliko godina radnog staža imate?

- 0-1

- 1-5

- 6-10

-11-25

- Više od 25

5. Mjesto iz kojeg dolazite je?

-Ruralno

-Urbano

6. Iz koje županije dolazite?

-Zagrebačka županija

-Krapinsko-zagorska županija

-Sisačko-moslavačka županija

-Karlovačka županija

-Varaždinska županija

- Koprivničko-križevačka županija
- Bjelovarsko-bilogorska županija
- Primorsko-goranska županija
- Ličko-senjska županija
- Virovitičko-podravska županija
- Požeško-slavonska županija
- Brodsko-posavska županija
- Zadarska županija
- Osječko-baranjska županija
- Šibensko-kninska županija
- Vukovarsko-srijemska županija
- Splitsko-dalmatinska županija
- Istarska županija
- Dubrovačko-neretvanska županija
- Međimurska županija
- Grad Zagreb

7. Koju ste srednju školu završili?

- Gimnazija
- Strukovna (obrtnička, tehnička, industrijska)
- Umjetnička (glazbena, likovna, plesna)

8. Jeste li imali kakvo umjetničko obrazovanje izvan redovnog školovanja (likovne radionice, glazbena škola, folklorno društvo...)?

- Da
- Ne

9. Ako je odgovor na prethodno pitanje bio pozitivan, navedite koje..

10. U kojoj mjeri procjenjujete vaše poznavanje područja likovnog izražavanja? (zaokružite odgovor)

- uopće ne poznajem
- slabo poznajem
- dobro poznajem
- vrlo dobro poznajem
- izvrsno poznajem

11. Smatrate li se kreativnom osobom?

- Da
- Ne

12. Upoznat/a sam sa svim slikarskim tehnikama?

- Da
- Ne

13. Ako je odgovor na prethodno pitanje bio potvrđan, napišite koju slikarsku tehniku najviše preferirate u svom radu?

- _____

U sljedećem nizu pitanja zaokružite broj koji se odnosi na Vaš rad s djecom u skupini. Pritom brojevi označavaju pojmove:

1 – nikad, 2 – rijetko (jedanput godišnje). 3 – ponekad (jednom u 6 mjeseci), 4 – često (dvaput mjesečno), 5 – vrlo često (svaki tjedan)

14. Koliko često u svakodnevnom radu koristite slikarske tehnike u aktivnostima? -
1/2/3/4/5

15. Koliko često koristite određenu slikarsku tehniku?

15.1. Pastel 1 2 3 4 5

15.2. Akvarel 1 2 3 4 5

15. 3. Gvaš 1 2 3 4 5

15. 4. Tempera 1 2 3 4 5

15. 5. Kolaž 1 2 3 4 5

15. 6. Mozaik 1 2 3 4 5

15. 7. Tapiserija 1 2 3 4 5

15. 8. Vitraj 1 2 3 4 5

15. 9. Ulje 1 2 3 4 5

15. 10. Freska 1 2 3 4 5

Sljedeći niz pitanja odnosi se na analizu i vrednovanje. Brojevi predstavljaju tvrdnje

1 - ne slažem se; 2 - uglavnom se ne slažem; 3 - niti se slažem niti se ne slažem; 4 - uglavnom se slažem; 5 - u potpunosti se slažem

16. Učestalost korištenja pojedine slikarske tehnike ovisi o motivaciji djece za rad s istom?
-1/2/3/4/5

17. U svakodnevnom radu djeci su uvijek ponuđene barem neke slikarske tehnike za samostalno korištenje?
-1/2/3/4/5

18. Istražujem nove načine uporabe određene slikarske tehnike?
-1/2/3/4/5

19. Problem mi predstavlja prilagodba zamišljene aktivnosti djeci predškolske dobi?
-1/2/3/4/5

20. Uporaba slikarskih tehnika u aktivnostima mi stvara nelagodu?
-1/2/3/4/5
21. Zadovoljan/na sam kako motiviram djecu za likovne aktivnosti?
-1/2/3/4/5
22. Zadovoljan/na sam kako demonstriram određenu slikarsku tehniku?
-1/2/3/4/5
23. Zadovoljan/na sam s pripremom sredstava i materijala za određenu aktivnost?
-1/2/3/4/5
24. Zadovoljan/na sam s dobivenim dječjim likovnim radovima?
-1/2/3/4/5
25. Smatram da dobro realiziram likovnu aktivnost s koja uključuje određenu slikarsku tehniku) s djecom?
-1/2/3/4/5
26. Teško mi je analizirati svoj rad s djecom, pristup i metode koje koristim?
-1/2/3/4/5
27. Teško mi je procijeniti u kojoj mjeri dobro provodim likovnu aktivnost (koja uključuje uporabu slikarske tehnike)?
-1/2/3/4/5
28. Smatram da nemam dovoljno znanja . vještina i sposobnosti za korištenje slikarskih tehnika u radu s djecom?
-1/2/3/4/5

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)